

יוזף רות

תרגום || "זְמֶר הקבצן" מאת יוזף רות

"הקבצן קיבל בוודאי מידע שגוי. מן הסתם אמר לו מישהו שהכלכלה זקוקה לשירה לאומית". רשימה, שפירסם הסופר בעיתון "פורוורטס" ב-1923. תירגם מגרמנית: גדי גולדברג

בקרן רחוב בקורפירסטנדם שמעתי קבצן שר "דויטשלנד איבר אלס", "משמר הריין", ו"נריע לך עטור ניצחון". סערה השתוללה ברחובות הליליים, קור אכזרי עלה מאבני המרצפת, עוברי אורח נסחפו ברוח והשעה היתה מאוחרת. איזה טעם יכול להיות בקיבוץ נדבות בקרן הרחוב הזו, שעוברי האורח המעטים חולפים בה בחטף, ואיזה רווח יכול לצמוח מכך?

נראה היה כאילו הקבצן עומד כאן על המשמר, כולו היה עטוף בדידות כמו עמדת שמירה לילית, ורק צייתנות מן הזן הצבאי היה בכוחה לגרום לו להישאר כאן. כן, אותו קבצן דמה לחייל המשרת שירות קשה, כפוי טובה, לא-היגיני, בלי לדעת מה הסיבה והתכלית למעשיו. וכמו תזמורת צבאית המנגנת שירי לכת פטריטיים עליזים בשעה שהחיילים צועדים אלי גז רעיל ואלי השמדה, כדי להחריש בנגינתה את המחשבות על המוות, כך שר אותו קבצן במלוא גרון שירי גבורה, בעוד קיבתו על סף רעב וריאותיו על סף דלקת קטלנית. מדוע לא שר – אם כבר היה מוכרח לשיר – על מצוקת קיומו? את מי קיווה להביא בשיריו הפטריטיים לידי מעשה של חמלה? האם האמין שרגשותיהם הלאומיים של עוברי האורח חזקים יותר מן הקור, מן החשש מפני הצטננות ומן הכמיהה למיטה החמה? וכי לא ידע כי דווקא הפטריטיים שוחרי השירים הלאומיים (כגון התעשיינים הגרמנים ופמלייתם) הם קופצי היד הגדולים ביותר הנמנעים ממתן נדבה? ומה אכפת לו, לקבצן חסר הבית, הרעב, הקופא, מה אכפת לו הריין ועטרת הניצחון? כיצד עלה בידו להסתיר היטב כל כך את מצוקתו האישית מאחורי הביטוי המוזקלי של רגשות לאומיים? קשה להניח שהניגון הנהדר, תנופת המלודיה או הטקסט הסוחף הם שאִפשרו לקבצן לשכוח את מצבו האומלל. כבר שמעתי בחיי לא מעט שירים פטריטיים: מפי סטודנטים, מפי אזרחים שבעים, מפי קצינים ומפי אותו מעמד שפטריטיזם אקוסטי הוא זכותו המיוחדת, שיכול לשיר כי בטנו מלאה. ואולם אותו קבצן שר בלי צדק. היה עליו לשיר אולי: "מי שמעולם לא אכל את לחמו בדמעה..." או את שיר הרעב מתוך המחזה "האורגים" או את שיר האורגים מאת היינה, המדבר על אריגת תכריכים לגרמניה... שירים כאלה לא רק שהיו הולמים את מצבו של הקבצן, אלא גם את אותה קרן רחוב ואת הפוליטיקה האירופית הנוכחית.

הקבצן קיבל בוודאי מידע שגוי. מן הסתם אמר לו מישהו שהכלכלה זקוקה לשירה לאומית.

זה נכון אמנם, אבל לא בקרנות הרחוב. כלכלת המוזיקה הפטריוטית פורחת בליבות התעשיינים ובמועדוני הריקודים. שירה פטריוטית בלי שמפניה היא כמו תזמורת צבאית ששום פלוגה לא צועדת אחריה. או שמא שר הקבצן והוא באמת חדור התלהבות? כלום נמלט מאומללותו אל חיק הפטריוטיזם? ושר כדי לא לזעוק? ושש אליי מלחמה כי אסור לו למרוד? אם ככה, הרי הוא סמלי. מיליונים שרים בגרמניה "נריע לך עטור ניצחון", בעוד שהיה עליהם לשיר "מי שמעולם לא אכל את לחמו בדמעה...".

* הרשימה פורסמה בעיתון הסוציאליסטי-גרמני פורוורטס (Vorwärts) בשניים בדצמבר, 1923.

* גדי גולדברג הוא מתרגם ועורך תרגומים מגרמנית לעברית. תירגם מכתבי קאנט, הגל, וולפגנג קפן, אריך מריה רמרק ועוד. כמה מתרגומיו מופיעים בבלוג "[העולם כמקור וכתרגום – על ספרות, הגות ותרבות גרמנית בתרגום לעברית](#)".